

บทที่ 4

ข้อพิจารณาและปัญหาการกำหนดเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซ ในประเทศไทย

1. การกำหนดเขตอำนาจศาลตามกฎหมายไทย

1.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องและขอบเขตการใช้บังคับ

เมื่อมีการฟ้องคดีที่มีองค์ประกอบแห่งข้อเท็จจริงพัวพันกับต่างประเทศต่อศาลภายในของประเทศไทย (Thai Court) แล้ว ปัญหาซึ่งศาลไทยจะต้องพิจารณาเป็นลำดับแรก เช่นเดียวกับในศาลต่างประเทศ ก่อนการพิจารณาปัญหาในเรื่องของการเลือกหากฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับ แก่คดีหรือเรื่องกฎหมายขัดกัน ก็คือ ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาล (Court Jurisdiction) ว่าศาลไทยจะมีเขตอำนาจเหนือคดีพิพาทนั้นได้หรือไม่ อาศัยตัวบทกฎหมายใด มาตราใด พิจารณาจากจุดเกาะเกี่ยวแห่งข้อเท็จจริงใด ที่กำหนดให้ศาลไทยมีเขตอำนาจได้

ต่อประเด็นปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลนี้ เบื้องต้นประเทศไทยมิได้มีการกำหนดกฎหมายว่าด้วยเขตอำนาจศาลในคดีที่มีลักษณะระหว่างประเทศหรือองค์ประกอบต่างประเทศ เป็นการเฉพาะไว้ ดังนั้นประเด็นปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลของไทย ในส่วนของคดีแพ่งและพาณิชย์รวมทั้งคดีข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศนั้น จึงต้องพิจารณาไปตามกฎเกณฑ์ว่าด้วยเขตอำนาจศาลที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ ด้วยตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลแล้ว ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลในคดีที่มีลักษณะระหว่างประเทศดังกล่าว เป็นปัญหาว่าด้วยนิติสัมพันธ์ของเอกชนตามกฎหมายมหาชนที่มีลักษณะระหว่างประเทศ ซึ่งหากรัฐนั้นมิได้มีความผูกพันตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว¹ ก็ย่อมต้องพิจารณาตามกฎหมายแห่งกฎหมายภายในของศาลแห่งรัฐคู่กรณี ซึ่งใน

¹ ปัจจุบันประเทศไทยได้ทำความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางศาล (Agreement on Judicial Co-Operation) ในคดีแพ่งกับต่างประเทศจำนวน 6 ประเทศ ได้แก่ ลาว อินโดนีเซีย จีน ออสเตรเลีย สเปน และเวียดนาม.

กรณีนี้ก็คือกฎหมายของประเทศไทย อันได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นสำคัญนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีที่มีลักษณะระหว่างประเทศ โดยเฉพาะคดีข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศและที่จะเกี่ยวข้องกับธุรกรรมในไซเบอร์สเปซนั้น มิได้มีเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเท่านั้น ในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวถึงกฎหมายอื่นที่สำคัญและสมควรนำมาพิจารณาเพื่อประกอบการพิจารณาเป็นเบื้องต้น ก่อนที่จะกล่าวถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นลำดับถัดไป ดังต่อไปนี้

1.1.1 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2543 นั้น เป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลและการกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาล ตลอดจนผู้พิพากษาผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลนั้น ทั้งนี้เฉพาะในส่วนของศาลยุติธรรมที่มีใช้ศาลพิเศษหรือศาลชำนาญพิเศษซึ่งจะมีกฎหมายจัดตั้งศาลนั้นๆ โดยเฉพาะแล้ว สำหรับเนื้อหาของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนั้น จะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การจัดตั้งศาล เขตอำนาจศาล และอำนาจหน้าที่ของศาลและผู้พิพากษา² ซึ่งในส่วนว่าด้วยเขตอำนาจศาลนั้น จะเป็นการกำหนดโดยพิจารณาจากอาณาเขตทางพื้นที่ภายในราชอาณาจักรไทยที่ศาลแต่ละศาลจะมีอำนาจเหนือดินแดนทางกายภาพเหล่านั้นเป็นหลัก เพื่อแบ่งส่วนการใช้อำนาจศาลและมิให้เกิดการซ้อนทับกันซึ่งอำนาจของแต่ละศาล รวมทั้งกำหนดอำนาจศาลแต่ละชั้นศาล แบ่งเป็นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาตามลำดับชั้น

1.1.2 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

กฎหมายฉบับนี้เป็นการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอันเป็นศาลชำนาญพิเศษขึ้น³ และเป็นกฎหมายเฉพาะต่างหากจากพระธรรมนูญศาลยุติธรรมซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปว่าด้วยศาล โดยจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีพิพาทที่มีลักษณะระหว่าง

² ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550), น. 31.

³ ปัจจุบันมีการเปิดทำการเฉพาะ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง.

ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ข้อพิพาทนั้นเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องด้วยคดีการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลนี้ กล่าวคือ ในกรณีที่ข้อพิพาทเกี่ยวข้องกับคดีทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศแล้ว ดังระบุในมาตรา 7⁴

⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

“มาตรา 7 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร
- (2) คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึงมาตรา 275
- (3) คดีแพ่งเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาทตามสัญญาถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- (4) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึงมาตรา 275
- (5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมตาม (5) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสดริชิต รวมทั้งการประกันเกี่ยวกับกิจการดังกล่าว
- (7) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
- (8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้าหรือการให้บริการจากต่างประเทศ
- (9) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า ความลับทางการค้า และการคุ้มครองพันธุ์พืช
- (10) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
- (11) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตาม (3) ถึง (10) คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ”.

โจทก์ก็ต้องดำเนินการฟ้องคดียังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนี้ จะฟ้องยังศาลยุติธรรมที่อาจมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแบ่งศาลอื่นไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่
ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเท่านั้น ทั้งนี้เพราะ
ตามแนวคำวินิจฉัยเรื่องอำนาจศาลของประธานศาลฎีกานั้น⁵ จะถือว่านิติกรรมสัญญาที่มีลักษณะ
ระหว่างประเทศ ก็ต่อเมื่อ คู่สัญญาตามนิติกรรมสัญญาเหล่านั้น จะต้องปฏิบัติตามสัญญาซึ่ง
จะต้องมีการส่งสินค้าหรือให้บริการจากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งที่อยู่ในประเทศหนึ่งไปยังคู่สัญญาอีก
ฝ่ายหนึ่งในอีกประเทศหนึ่งเป็นสำคัญ⁶ ดังนั้นหากไม่เข้าเงื่อนไขเช่นนี้แล้ว ก็จะต้องฟ้องคดียังศาล
ยุติธรรมส่วนแบ่งศาลอื่น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า
ระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539
จะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ (Procedural law) ที่กำหนดเรื่องเขตอำนาจศาลในคดีที่มีลักษณะ
ระหว่างประเทศก็ตาม แต่การพิจารณาเรื่องอำนาจศาลที่กล่าวมานี้เป็นการพิจารณาที่สภาพแห่ง
ข้อหาหรือเนื้อหาประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีตามกฎหมายภายในว่าด้วยการจัดตั้งศาลและอำนาจ
ศาลของประเทศไทยเอง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อศาลไทยเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีที่มีลักษณะ
ระหว่างประเทศนั้นแล้ว และโดยที่กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติเรื่องเขตอำนาจศาลไทยเกี่ยวกับ
เรื่องเขตอำนาจศาลระหว่างประเทศไว้ ดังนั้น สำหรับประเด็นปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลจึง
ยังคงต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอยู่นั่นเอง

⁵ เช่น คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ ทก. 1/2541, 24/2541, 25/2541, 31/2541, 3/2542, 16/2543 (กรณีการให้บริการระหว่างประเทศและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง), คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ ทก. 23/2541, 14/2542, 15/2542, 30/2542, 32/2542 และ 13/2543 (กรณีซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง).

⁶ ปริญญา ดีผดุง และ ธัชพันธ์ ประพุทธนิติสาร, “กระบวนการพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ: พินิจวิเคราะห์เรื่องอำนาจพิจารณา (Jurisdiction) ด้านการค้าระหว่างประเทศและข้อสังเกตเกี่ยวกับคดีการค้าระหว่างประเทศที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา,” วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (2003), น. 285-366.

1.1.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช 2481

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่บัญญัติกฎเกณฑ์วิธีการในการค้นหากฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับกับเนื้อหาข้อพิพาทในคดีพิพาททางแพ่งระหว่างบุคคลที่มีลักษณะระหว่างประเทศ (Choice of law) กล่าวคือเป็นกฎเกณฑ์ในการค้นหากฎหมายสาระบัญญัติ (Substantive laws) ที่ถูกต้องเหมาะสมกับคดี ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล โดยจะมีการพิจารณาภายหลังจากที่ศาลไทยเห็นว่า ศาลมีเขตอำนาจศาลเหนือคดีพิพาทนั้นแล้ว อันเป็นคนละส่วนคนละขั้นตอนกับการพิจารณาปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาล (Court Jurisdiction) ที่จะต้องได้รับพิจารณาก่อน ซึ่งในกฎหมายฉบับนี้มีได้มีการบัญญัติบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาเรื่องเขตอำนาจศาลของศาลไทยสำหรับคดีพิพาทระหว่างเอกชนที่มีลักษณะระหว่างประเทศหรือมีองค์ประกอบต่างประเทศ (Choice of forum) ไว้โดยชัดแจ้งแต่อย่างใด ประเด็นปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลเหนือคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่างประเทศ ศาลไทยจึงคงต้องใช้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นเกณฑ์ในการรับฟ้อง⁷ แม้ว่าจะการเสนอความเห็นให้พิจารณาใช้กฎเกณฑ์ทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลตามมาตรา 3 ซึ่งเป็นบทบัญญัติสำหรับการอุดช่องว่างของกฎหมายฉบับนี้บ้างก็ตาม⁸

ดังนั้น บทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช 2481 จึงมิได้เป็นกฎเกณฑ์เรื่องเดียวกันประเภทเดียวกันที่จะเป็นการยกเว้นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องเขตอำนาจศาลแต่อย่างใด⁹

1.1.4 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้น โดยมีต้นแบบในหลายส่วนหลายมาตรา มาจากกฎหมายแม่แบบว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่อ

⁷ ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 96.

⁸ มาตรา 3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช 2481

“เมื่อใดไม่มีบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นใดแห่งประเทศสยามที่จะยกมาปรับกับการขัดกันแห่งกฎหมายได้ ให้ใช้กฎเกณฑ์ทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล”.

⁹ คณิ่ง ภาไชย, คำอธิบายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549), น. 23.

อิเล็กทรอนิกส์ขอคณะกรรมการกฤษฎีกาการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) เพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักความเท่าเทียมกันในการทำหน้าที่ (Functional-equivalent) ของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์กับข้อมูลที่อยู่ในรูปเอกสาร กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน 2544¹⁰ ซึ่งในกรณีที่เรื่องหรือประเด็นปัญหาที่พิพาทมีความเกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ศาลไทยก็ต้องกฎหมายฉบับนี้ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ในทางกฎหมายสาระบัญญัติ (Substantive law) มาพิจารณาควบคู่ไปด้วย ต่อเมื่อศาลไทยเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ศาลก็อาจนำกฎเกณฑ์ตามกฎหมายฉบับนี้มาพิจารณาเป็นฐานเบื้องต้นในการพิจารณาเรื่องบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องเขตอำนาจศาลได้ เช่น เรื่องการยอมรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การพิจารณาเพื่อค้นหาเวลาและสถานที่ที่สัญญาได้เกิดขึ้น เป็นต้น¹¹ กล่าวโดยเฉพาะคือ มาตรา 22 มาตรา 23¹²

¹⁰ พินัย ณ นคร, “พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544,” โดมทัศน์, ปีที่ 23, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2545), น. 3-12.

¹¹ โปรดดู พินัย ณ นคร, “สัญญาทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544,” รพีสาร (2546), น. 47-60.

¹² พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

“มาตรา 22 การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่าได้มีการส่งเมื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ส่งข้อมูล

มาตรา 23 การรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่ามีผลนับแต่เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูล

หากผู้รับข้อมูลได้กำหนดระบบข้อมูลที่เหมาะสมจะใช้ในการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้โดยเฉพาะให้ถือว่า การรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลนับแต่เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลได้กำหนดไว้แล้ว แต่ถ้าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้ส่งไปยังระบบข้อมูลอื่นของผู้รับข้อมูลซึ่งมิใช่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลกำหนดไว้ ให้ถือว่า การรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลนับแต่เวลาที่ได้เรียกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จากระบบข้อมูลนั้น

ความในมาตรานี้ให้ใช้บังคับแม้ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลตั้งอยู่ในสถานที่อื่นแห่งหนึ่งต่างหากจากสถานที่ที่ถือว่าผู้รับข้อมูลได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 24.

และมาตรา 24¹³ รวมทั้งการพิจารณาเพื่อ การวินิจฉัยปัญหาล่องหน้า (Incidental question) และการให้ปัญหาข้อกฎหมายแก่ข้อเท็จจริง (Classification) ในบางกรณีสำหรับคดีพิพาทที่เกี่ยวข้องกับนิติสัมพันธ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะระหว่างประเทศหรือองค์ประกอบต่างประเทศตามกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลหรือกฎหมายขัดกันด้วย

1.2 เขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

1.2.1 ด่วนทกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดเขตอำนาจศาลของศาลไทยได้รับการบัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ลักษณะ 2 หมวด 1 ว่าด้วย เขตอำนาจศาล ซึ่งบทบัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลนี้ ได้รับการแก้ไขครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. 2534 โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2534 ที่สำคัญเกี่ยวข้องได้แก่ มาตรา 2, 3, 4, 4ทวิ และ 4ตรี ดังต่อไปนี้

“ **มาตรา 2** ห้ามมิให้เสนอคำฟ้องต่อศาลใด เว้นแต่

(1) เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพแห่งคำฟ้องและชั้นของศาลแล้ว ปรากฏว่าศาลนั้นมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วย พระธรรมนูญศาลยุติธรรม และ

¹³ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

“มาตรา 24 การส่งหรือการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้ถือว่าได้ส่ง ณ ที่ทำงานของผู้ส่งข้อมูล หรือได้รับ ณ ที่ทำงานของผู้รับข้อมูล แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูลมีที่ทำงานหลายแห่ง ให้ถือเอาที่ทำงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุดกับธุรกรรมนั้นเป็นที่ทำงานเพื่อประโยชน์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่าธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับที่ทำงานแห่งใดมากที่สุด ให้ถือเอาสำนักงานใหญ่เป็นสถานที่ที่ได้รับหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

ในกรณีที่ไม่มีปรากฏที่ทำงานของผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูล ให้ถือเอาถิ่นที่อยู่ปกติเป็นสถานที่ที่ส่งหรือได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ความในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับกับการส่งและการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยวิธีการทางโทรเลขและโทรพิมพ์ หรือวิธีการสื่อสารอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา”.

(2) เมื่อได้พิจารณาถึงคำฟ้องแล้ว ปรากฏว่าคดีนั้นอยู่ในเขตศาลนั้นตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยศาลที่จะรับคำฟ้อง และตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่กำหนดเขตศาลด้วย

มาตรา 3 เพื่อประโยชน์ในการเสนอคำฟ้อง

(1) ในกรณีที่มูลคดีเกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทยที่อยู่นอก ราชอาณาจักร ให้ศาลแพ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจ

(2) ในกรณีที่จำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร

(ก) ถ้าจำเลยเคยมีภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่ใดในราชอาณาจักรภายในกำหนด สองปี ก่อนวันที่มีการเสนอคำฟ้อง ให้ถือว่าที่นั้นเป็นภูมิลำเนาของจำเลย

(ข) ถ้าจำเลยประกอบหรือเคยประกอบกิจการทั้งหมดหรือแต่บางส่วนใน ราชอาณาจักรไม่ว่าโดยตนเองหรือตัวแทน หรือโดยมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นผู้ติดต่อ ในการประกอบกิจการนั้นในราชอาณาจักร ให้ถือว่าสถานที่ที่ใช้หรือเคยใช้ประกอบ กิจการหรือติดต่อดังกล่าว หรือสถานที่อื่นเป็นถิ่นที่อยู่ของตัวแทนหรือของผู้ติดต่อ ในวันที่มีการเสนอคำฟ้องหรือภายในกำหนดสองปีก่อนนั้น เป็นภูมิลำเนาของจำเลย

มาตรา 4 เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น

(1) คำฟ้อง ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาล ที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่

(2) คำร้องขอ ให้เสนอต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล หรือต่อศาลที่ผู้ร้อง มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

มาตรา 4 ทวิ คำฟ้องเกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิหรือประโยชน์อัน เกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์ ให้เสนอต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาล ไม่ ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ หรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนา อยู่ในเขตศาล

มาตรา 4 ตรี คำฟ้องอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ทวิ ซึ่งจำเลย มิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ถ้าโจทก์ เป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลแพ่งหรือ ต่อศาลที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

คำฟ้องตามวรรคหนึ่ง ถ้าจำเลยมีทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับคดีได้อยู่ใน ราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวร โจทก์จะเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตศาลก็ได้ "

1.2.2 การปรับใช้

จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งจำแนกตามลักษณะของคดีที่จะนำขึ้นสู่ศาลออกเป็น คดีมีข้อพิพาท และ คดีไม่มีข้อพิพาท นั้น สำหรับในส่วนที่ว่าด้วยคดีมีข้อพิพาทซึ่งจะต้องเสนอคดีต่อศาลโดยการทำเป็นคำฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(1) สามารถแยกพิจารณาการกำหนดเขตอำนาจศาลได้ดังนี้

1) กฎเกณฑ์ทั่วไป

ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 2 การพิจารณาว่าคดีพิพาทใดจะตกอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด หรือศาลใดเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีพิพาทนั้น นอกจากจะต้องพิจารณาตามกฎหมายเกณฑ์เฉพาะว่าด้วยเขตอำนาจศาลของศาลที่จะรับคำฟ้องแล้ว เบื้องต้นจะต้องพิจารณาจาก สภาพแห่งคำฟ้อง ชั้นของศาล เขตศาล¹⁴ กล่าวคือ

1.1) พิจารณาจากสภาพคำฟ้องแล้ว จะต้องปรากฏว่าเป็นข้อพิพาทลักษณะคดีแพ่ง และรวมถึงคดีพาณิชย์ และซึ่งไม่ใช่ข้อพิพาทที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชำนาญพิเศษอื่น

1.2) การเสนอคำฟ้องต่อศาล จะต้องนำเสนอเป็นคดีครั้งแรกต่อศาลในระดับชั้นศาลชั้นต้นตามกฎหมายเท่านั้น

1.3) คดีข้อพิพาทนั้นจะต้องเกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้องอยู่ภายในเขตศาลแห่งศาลที่ได้รับการเสนอคำฟ้องนั้น ซึ่งหมายถึงเขตศาลในทางดินแดนหรืออาณาเขตพื้นที่

2) กฎเกณฑ์เฉพาะเกี่ยวกับคดีมีข้อพิพาท

2.1) คำฟ้องในกรณีทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(1) คือ กรณีที่มีคำฟ้องเกี่ยวข้องด้วยอสังหาริมทรัพย์ สิทธิหรือประโยชน์อันเกี่ยวข้องด้วยอสังหาริมทรัพย์ ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ โดยโจทก์สามารถเลือกฟ้องยังศาลใดศาลหนึ่งที่มีอำนาจได้¹⁵

ในส่วนของการพิจารณาเรื่องภูมิลำเนา (Domicile) นั้น ก็จะต้องพิจารณาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁶ กล่าวคือ กรณีบุคคลธรรมดา ได้แก่ ถิ่นอัน

¹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 6497/2540.

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 792/2541.

¹⁶ โปรดดู กิตติศักดิ์ ปรกิติ, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป ว่าด้วย บุคคล ธรรมดาและหลักทั่วไปว่าด้วยนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550), น. 2.

บุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นแหล่งสำคัญ¹⁷ กล่าวคือ จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสองส่วนคือ เป็นสถานที่อยู่อันเป็นหลักแหล่งตามข้อเท็จจริง (Residence) และมีเจตนาถือเอาสถานที่อยู่นั้น เป็นแหล่งสำคัญ (Intention of principal residence)¹⁸ แต่ถ้ามีถิ่นที่อยู่หลายแห่งสลับเปลี่ยนกันไป หรือมีที่ทำการงานปกติหลายแห่ง ให้ถือเอาแห่งหนึ่งแห่งใดเป็นภูมิลำเนา¹⁹ หากภูมิลำเนาไม่ปรากฏก็ให้ใช้ถิ่นที่อยู่²⁰ หรือถ้ามีเจตนาใช้ถิ่นใดเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการเพื่อการใด ให้ถือว่าถิ่นนั้นเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการสำหรับการนั้น²¹ เป็นต้น ส่วนในกรณีของนิติบุคคล ได้แก่ ถิ่นที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือถิ่นอันเป็นที่ตั้งทำการหรือถิ่นที่ได้เลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการหรือ ภูมิลำเนาเฉพาะส่วนกิจการ²² ทั้งนี้โดยพิจารณาในขณะทีโจทย์ยื่นฟ้องเป็นสำคัญ

ส่วนศาลที่มูลคดีเกิดขึ้น ซึ่งโจทย์อาจนำเสนอคำฟ้องได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่นั้น คำว่า มูลคดี (Cause of action) หมายถึง ต้นเหตุอัน

¹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา 37 ภูมิลำเนาของบุคคลธรรมดา ได้แก่ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นแหล่งสำคัญ”.

¹⁸ โปรดดู กิตติศักดิ์ ปกติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 16, น. 114-128.

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา 38 ถ้าบุคคลธรรมดามีถิ่นที่อยู่หลายแห่งซึ่งอยู่สลับเปลี่ยนกันไปหรือมีหลักแหล่งที่ทำการงานเป็นปกติหลายแห่ง ให้ถือเอาแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นภูมิลำเนาของบุคคลนั้น”.

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา 39 ถ้าภูมิลำเนาไม่ปรากฏ ให้ถือว่าถิ่นที่อยู่เป็นภูมิลำเนา”.

²¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา 42 ถ้าบุคคลใดได้เลือกเอาถิ่นใด โดยมีเจตนาปรากฏชัดแจ้งว่าจะให้เป็นภูมิลำเนาเฉพาะการเพื่อทำการใด ให้ถือว่าถิ่นนั้นเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการสำหรับการนั้น”.

²² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา 68 ภูมิลำเนาของนิติบุคคลได้แก่ถิ่นอันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือถิ่นอันเป็นที่ตั้งที่ทำการ หรือถิ่นที่ได้เลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง

“มาตรา 69 ในกรณีที่นิติบุคคลมีที่ตั้งทำการหลายแห่งหรือมีสำนักงานสาขา ให้ถือว่าถิ่นอันเป็นที่ตั้งของที่ทำการหรือของสำนักงานสาขาเป็นภูมิลำเนาในส่วนกิจการอันได้กระทำการที่นั่นด้วย”, และโปรดดู คำพิพากษาฎีกาที่ 6459/2546.

เป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิอันทำให้โจทก์เกิดอำนาจฟ้อง²³ ซึ่งคดีแต่ละคดี มูลคดีอาจเกิดขึ้นได้หลายแห่ง²⁴ เช่น เขตศาลแห่งสถานที่ที่มีการเริ่มต้นของขั้นตอนในการทำสัญญา การตกลงทำสัญญา การชำระหนี้ตามสัญญา การผิดสัญญา²⁵ หรือเขตศาลที่เกิดเหตุละเมิด โดยมีความหมายแตกต่างจาก คำว่า มูลความแห่งคดี (Subject matter of the case) ซึ่งเป็นเรื่องใจความหรือเนื้อความแห่งคดี

นอกจากนั้นก็ได้มีการบัญญัติขยายเขตอำนาจศาลในกรณีพิเศษไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 3 เพิ่มเติมจากหลักมูลคดีและหลักภูมิลำเนา กล่าวคือ ในกรณีที่มูลคดีเกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทยที่อยู่นอกราชอาณาจักร ให้เสนอคำฟ้องต่อศาลแพ่งได้ (มาตรา 3(1)) หรือในกรณีที่จำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร แต่ถ้าจำเลยได้เคยมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรภายใน 2 ปีก่อนฟ้องคดี ให้ถือว่าที่นั่นเป็นภูมิลำเนาของจำเลย หรือถ้าจำเลยได้เคยประกอบกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนในราชอาณาจักรด้วยตนเอง หรือตัวแทน หรือโดยมีบุคคลใดเป็นผู้ติดต่อในการประกอบกิจการในราชอาณาจักร ให้ถือว่า สถานที่ที่ใช้ประกอบกิจการหรือสถานที่อันเป็นถิ่นที่อยู่ของตัวแทนหรือของผู้ติดต่อ ในวันที่เสนอคำฟ้องหรือภายใน 2 ปีก่อนนั้น เป็นภูมิลำเนาของจำเลย (มาตรา 3(2))²⁶

2.3) คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งหมายถึง คดีที่โจทก์มุ่งหมายจะบังคับเอาจากอสังหาริมทรัพย์โดยเฉพาะเจาะจงและมีตัวตนแน่นอน หรือคดีเกี่ยวกับสิทธิหรือประโยชน์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์²⁷ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 ทวิ ให้เสนอต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ หรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2437/2540 และ 7788/2546.

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6509/2547.

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8874/2542, 269/2543, 4896/2543, 5961/2545, 5447/2545, 6518/2545, 7212/2545, 4443/2546, 8450/2547, 1424/2547, 2916/2548 และ 572/2549.

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4580/2542.

²⁷ โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1178/2518, 1134/2514, 1115/2523, 1517/2525, และ 380/2532.

2.4) คำฟ้องในกรณีอื่นซึ่งจำเลยมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 ตี เช่น คำฟ้องเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิหรือประโยชน์อันเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ คำฟ้องให้ชำระหนี้เงินกู้ยืม คำฟ้องให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนคดีละเมิด²⁸ ให้เสนอคดีต่อศาลแพ่งหรือต่อศาลที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่จำเลยมีทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับคดีได้อยู่ภายในราชอาณาจักรไม่ว่าเป็นการจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวรในเขตศาล ทั้งนี้หากว่าโจทก์เป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร

1.2.3 บทวิเคราะห์

จากกฎเกณฑ์การกำหนดเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แสดงให้เห็นได้ว่าการกำหนดเขตอำนาจศาลตามกฎหมายของไทยนั้น วางอยู่บนพื้นฐานของหลักบุคคล (Personal Jurisdiction) และหลักดินแดน (Territorial Jurisdiction) เช่นเดียวกับนานาประเทศนั่นเอง กล่าวคือ ศาลไทยย่อมมีเขตอำนาจเหนือตัวบุคคลผู้เป็นจำเลยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล และศาลไทยย่อมมีเขตอำนาจเหนือคดีซึ่งมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล

แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดเขตอำนาจศาลโดยอาศัยจุดเกาะเกี่ยวในบางกรณีก็อาจส่งผลกระทบต่อการยอมรับเขตอำนาจศาลและการบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยในต่างประเทศได้ เช่น การใช้สัญชาติของโจทก์ หรือภูมิลำเนาของโจทก์ มาเป็นข้อพิจารณาความมีเขตอำนาจศาลของไทย เพราะจุดเกาะเกี่ยวดังกล่าวเป็นจุดเกาะเกี่ยวที่ไม่เหมาะสม (*improper fora*) ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ด้วยเป็นการให้สิทธิแก่โจทก์และเป็นการให้อำนาจแก่ศาลที่มากเกินไป ในอันที่จะสามารถดำเนินคดีแก่จำเลยผู้ใดผู้หนึ่งได้ ทั้งที่จำเลยมิได้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรและมูลคดีก็มิได้เกิดและอาจมิได้เกี่ยวข้องเกี่ยวประเทศไทยเลยก็ตาม อันจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลย ศาลต่างประเทศจึงอาจไม่ยอมรับและไม่บังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยได้ หากศาลไทยพิจารณาพิพากษาคดีโดยอาศัยความมีเขตอำนาจศาลตามจุดเกาะเกี่ยวเหล่านี้

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3789/2528, 1722/2529.

1.3 เขตอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลใช้บังคับในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2551 ได้รับการบัญญัติขึ้นโดยมีความมุ่งหมายเพื่อกำหนดให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย ได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกันเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น กฎหมายฉบับนี้จึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญสำหรับการระงับข้อพิพาทโดยทางศาล ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภค ซึ่งรวมทั้งประเด็นปัญหาในเรื่องของเขตอำนาจศาลก็ได้มีการกำหนดเพิ่มเติมไว้เป็นการเฉพาะเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคในการระงับข้อพิพาททางศาล นอกเหนือไปจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังจะได้ทำการพิจารณาต่อไป

1.3.1 ตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้มีการบัญญัติกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลไว้ใน หมวด 2 วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคในศาลชั้นต้น ส่วนที่ 1 การฟ้องคดี กล่าวโดยเฉพาะคือ มาตรา 17 ดังนี้

“ มาตรา 17 ในกรณีที่ผู้ประกอบการจะฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคและผู้ประกอบการก็มีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลอื่นได้ด้วย ให้ผู้ประกอบการเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว”

ทั้งนี้โดย ในมาตรา 3 ได้บัญญัติกำหนดนิยามไว้ว่า

“ มาตรา 3 ในพระราชบัญญัติ

“คดีผู้บริโภค” หมายความว่า

(1) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบการซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ

(2) คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(3) คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องพัวพันกับคดีตาม (1) หรือ (2)

(4) คดีแพ่งที่มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และให้หมายความถึงผู้เสียหายตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย

“ผู้ประกอบการธุรกิจ” หมายความว่า ผู้ประกอบการธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและให้หมายความรวมถึงผู้ประกอบการตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย ... ”

1.3.2 การปรับใช้

จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และโดยเฉพาะในมาตรา 17 กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กำหนดวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งรวมทั้งเรื่องเขตอำนาจศาล การฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้บังคับกับคดีข้อพิพาทที่มีลักษณะเป็น “คดีผู้บริโภค” ระหว่าง “ผู้ประกอบการธุรกิจ” กับ “ผู้บริโภค” ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลย ขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะต่างหากจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง²⁹ โดยในการเริ่มต้นคดีหรือในการฟ้องคดีผู้บริโภคนั้น สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี กล่าวคือ

1) กรณีผู้ประกอบการธุรกิจฟ้องผู้บริโภค ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียวเท่านั้น แม้ว่าหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจจะมีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลอื่นได้ด้วยก็ตาม

2) กรณีผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจ ซึ่งอยู่ในความหมายของคดีผู้บริโภคอันจะต้องใช้วิธีพิจารณาคดีตามกฎหมายฉบับนี้เช่นกัน แต่ในกรณีนี้เนื่องจากมิได้มีบทบัญญัติกำหนดเขตอำนาจศาลไว้โดยเฉพาะ ด้วยกรณีตามมาตรา 17 นั้นใช้สำหรับกรณีผู้ประกอบการธุรกิจฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยเท่านั้น ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลในการฟ้องคดีผู้บริโภคกรณีผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจจึงต้องพิจารณาใช้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่ง³⁰

²⁹ มาตรา 7 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551.

³⁰ สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล, “พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค,” วารสารสภาทนายความคิด, 114 (มกราคม 2552), น. 3-10.

1.3.3 บทวิเคราะห์

การกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคที่ศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียวนั้น เป็นการกำหนดขึ้นจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีของผู้ประกอบธุรกิจ เพราะหากพิจารณาเรื่องเขตอำนาจศาลตามกระบวนการฟ้องคดีแพ่งปกติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นโจทก์สามารถเลือกฟ้องต่อศาลที่มูลคดีเกิดหรือที่เป็นภูมิลำเนาของผู้บริโภคซึ่งเป็นจำเลย ตามแต่ที่จะสะดวกก็ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ต้องเสียเปรียบ มิให้เป็นการก่อให้เกิดภาระแก่ผู้บริโภคในการต่อสู้คดีนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากนิยามตามกฎหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” และ “ผู้ประกอบธุรกิจ” ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ให้ใช้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522³¹ และตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551³²

³¹ มาตรา 3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม”

“ผู้ประกอบธุรกิจ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบกิจการโฆษณาด้วย.

³² มาตรา 4 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า

(1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต

(2) ผู้นำเข้า

(3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า
ได้

(4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้า.

แล้ว ข้อพิพาทอันจัดเป็นคดีผู้บริโภคตามนัยของกฎหมาย จึงมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมคดีแพ่งทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคสินค้าและบริการ³³ ซึ่งย่อมรวมถึงคดีแพ่งที่ ผู้ประกอบธุรกิจ เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทโทรคมนาคม กิจการสาธารณสุข กิจการด้านการท่องเที่ยว หรือบริษัทผู้ให้สินเชื่อหรือให้เช่าซื้อ ฟ้องผู้บริโภค ซึ่งเป็นคดีที่มีจำนวนมากด้วย หรือกล่าวในทางตรงกันข้ามคือ เมื่อพิจารณาในแง่ของคู่ความแห่งคดีแล้ว กฎหมายวิธีพิจารณาความฉบับนี้จะไม่ให้บังคับกับกรณีคดีพิพาทระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกันเองหรือระหว่างผู้บริโภคด้วยกันเอง ตามนิยามของกฎหมายเท่านั้น

ดังนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จึงเป็นกฎหมายสำคัญอีกฉบับหนึ่งนอกเหนือไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่จะมีผลเข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลอันเกี่ยวข้องกับคดีผู้บริโภคตามกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งย่อมไม่มีข้อจำกัดใดที่จะไม่หมายรวมถึงการบริโภคสินค้าหรือบริการ หรือคดีผู้บริโภค จากการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นในหรือสืบเนื่องมาจากไซเบอร์สเปซด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจจะฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภค ซึ่งจะฟ้องเพียงต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลตามกฎหมายฉบับนี้เท่านั้น

2. การปรับใช้ในไซเบอร์สเปซ

2.1 ข้อพิจารณาทั่วไป

สำหรับในส่วนประเด็นปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซในประเทศไทยนั้น เบื้องต้นประเทศไทยก็ได้มีกฎหมายฉบับใดบัญญัติรองรับไว้โดยเฉพาะ ทั้งยังค่อนข้างที่จะได้รับการตระหนักถึงไม่มากนัก และก็ได้มีปรากฏคดีตัวอย่างในศาลโดยตรง ปรากฏมีเพียงข้อความเห็นเสนอให้ศาลไทยพิจารณาประเด็นปัญหาในเรื่องนี้ โดยควรพยายามปรับใช้หลักเกณฑ์ว่าด้วยเขตอำนาจศาลที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐาน

³³ นอกเหนือไปจากเป็นการต่อยอดและเพิ่มช่องทางการดำเนินคดีของผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551, โปรดดู นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธ์, “พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กฎหมายวิธีสบัญญัติที่บัญญัติเกินกรอบของหลักกฎหมายสารบัญญัติ,” วารสารข่าวกฎหมายใหม่, (กันยายน 2551), น. 44-61.

หลักเขตอำนาจศาลเหนือดินแดนและเหนือบุคคล โดยอาศัยหลักภูมิลำเนาและหลักมูลคดี กับธุรกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในไซเบอร์สเปซ³⁴ ตามแนวคิดแบบดั้งเดิม (Traditional Jurisdiction) เช่นกันนั่นเอง

เมื่อนำกฎเกณฑ์ว่าด้วยเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ซึ่งวางอยู่บนหลักการพื้นฐานเรื่องเขตอำนาจเหนือบุคคลและเหนือดินแดน มาทำการพิจารณาเพื่อปรับใช้กับเรื่องเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซสำหรับธุรกรรมในไซเบอร์สเปซแล้ว และโดยการพิจารณาเปรียบเทียบกับในส่วนของต่างประเทศแล้ว ก็จะปรากฏข้อที่น่าพิจารณาและปัญหา ดังนี้

1) ปัญหาในการค้นหาภูมิลำเนา กล่าวคือ ด้วยลักษณะของความไร้พรมแดนและสามารถกระทำธุรกรรมได้ทุกหนทุกแห่งในไซเบอร์สเปซ การค้นหว่าบุคคลหนึ่งๆ ซึ่งได้ทำธุรกรรมหนึ่งๆ ขึ้นในไซเบอร์สเปซ ว่ามีภูมิลำเนา (Domicile) อยู่ในประเทศใดไม่ว่าในขณะทำธุรกรรมหรือขณะที่จะดำเนินการฟ้องร้องคดี ซึ่งมีระดับการพิจารณาที่เข้มข้นมากกว่าการพิจารณาเรื่องถิ่นที่อยู่ (Resident) ด้วยต้องเป็นถิ่นที่อยู่อันเป็นแหล่งสำคัญอันจะต้องพิจารณาไปถึงเจตนาของจำเลยที่จะถือเอาถิ่นที่อยู่นั้นเป็นแหล่งสำคัญด้วย จึงกระทำได้ยากหรืออาจไม่สามารถที่จะระบุได้โดยแน่ชัด จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการความแน่นอนและคาดหมายได้ในการทำธุรกรรมทางการค้าที่มีลักษณะระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในไซเบอร์สเปซที่การทำธุรกรรมหรือนิติสัมพันธ์หรือแม้กระทั่งการละเมิดสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในประเทศใดก็ตาม³⁵

2) ปัญหาในการพิจารณาสถานที่ที่เกิดมูลคดี กล่าวคือ ทำนองเดียวกับปัญหาในการกำหนดภูมิลำเนา การพิจารณาเพื่อหาสถานที่ที่เกิดมูลคดี หรือเกิดต้นเหตุอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิอันทำให้เกิดอำนาจฟ้องนั้น ก็กระทำได้ยากในโลกของไซเบอร์สเปซเช่นกัน แม้ว่าใน

³⁴ Sangsit Narintarangkul na ayudhaya, "Jurisdiction of Electronic Transaction in Thailand," วารสารกฎหมายศาลแพ่ง, ฉบับปฐมฤกษ์ (กันยายน 2547), น. 181-194.

³⁵ ผาสุก เจริญเกียรติ, "เขตอำนาจศาลเหนือข้อพิพาททางอินเทอร์เน็ต," บทบัญญัติ, เล่ม 58, ตอน 2 (มิถุนายน 2545), น. 24-40.

ส่วนนี้จะสามารถนำ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 24³⁶ ซึ่งกำหนดให้สถานที่อื่นเป็นที่ทำงานของผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูลเป็นสถานที่ที่ได้มีการส่งหรือรับข้อมูล แล้วแต่กรณี มาเป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อค้นหาสถานที่ในการเกิดสัญญา รวมทั้งสถานที่ในการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาในบางกรณีได้ ซึ่งผลของการปรับใช้กฎหมายของไทยก็จะเป็นไปโดยสอดคล้องกับต่างประเทศ ที่มุ่งเน้นพิจารณาสถานที่ที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้เป็นสำคัญก็ตาม แต่โดยแท้จริงแล้ว การที่จะนำกฎหมายของไทยมาใช้บังคับได้นั้นจะต้องปรากฏว่ากฎหมายสาระบัญญัติไทยเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้กับคดีนั้นเสียก่อน อย่างไรก็ตาม นอกจากนี้ ก็อาจประสบปัญหาในการปรับใช้ในบางกรณีได้ว่าจะถือว่าสถานที่ใดเป็นสถานที่ที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ เช่น กรณีที่เป็นการซื้อขายสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Digitized Goods) ที่ผู้ซื้อสามารถดาวน์โหลดจากเครื่องคอมพิวเตอร์ผ่านตัวให้บริการของผู้ขายได้ด้วยตนเอง

3) ปัญหาความมีเขตอำนาจศาลโดยอาศัยจุดเกาะเกี่ยวจากข้อเท็จจริงฝ่ายโจทก์ กล่าวคือ กรณีการกำหนดให้ศาลมีอำนาจรับพิจารณาพิพากษาคดีได้ หากว่าโจทก์เป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร แม้ว่าจำเลยจะมีได้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและมูลคดีก็มิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรได้ ก็ตาม ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 ตีความนั้น เป็นการพิจารณาความมีเขตอำนาจศาลจากจุดเกาะเกี่ยวฝ่ายโจทก์เท่านั้น อันเป็นกฎเกณฑ์การกำหนดอำนาจศาลที่มาจากจุดเกาะเกี่ยวที่ไม่เหมาะสมตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล และซึ่งไม่ได้รับการยอมรับในนานาประเทศ อันจะมีผลต่อการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยในศาลต่างประเทศ ให้ไม่ได้รับการยอมรับและบังคับตามได้

4) เดิมการกำหนดเขตอำนาจศาลของไทยมีลักษณะเป็นการวางกฎเกณฑ์โดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(1) โดยไม่มีการคำนึงเหตุผลพิเศษในการปกป้องคุ้มครองคู่กรณีฝ่ายซึ่งมีฐานะหรืออำนาจต่อรองที่น้อยกว่า ซึ่งปรากฏในกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะอื่นๆ ดังเช่นที่ปรากฏในร่างอนุสัญญาแห่งกรุงเฮกฯ เช่น เรื่อง

³⁶ มาตรา 24 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, *เชิงอรรถ* ที่ 12-13, และโปรดดู ยุทธชัย อิศสวาณิชย์, “อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ: ศึกษาความเหมาะสมของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคี,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 87-89.

เขตอำนาจศาลกรณีสัญญาผู้บริโภค หรือสัญญาจ้างแรงงานเฉพาะบุคคล ทั้งที่ได้มีกฎหมาย
สารบัญญัติซึ่งคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ใช้บังคับปรากฏอยู่แล้วก็ตาม นอกจากนั้น ยังอาจประสบ
ปัญหาในการพิจารณาเรื่องสาขาในการประกอบธุรกิจด้วย จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 3(2)(ข) ที่กำหนดเฉพาะตัวแทนหรือผู้ติดต่อ

แต่ในปัจจุบันจากที่ได้มีการตรา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551
ขึ้นใช้บังคับ โดยได้มีการกำหนดเรื่องเขตอำนาจศาลไว้ใน มาตรา 17 โดยกำหนดให้ผู้ประกอบ
ธุรกิจที่ประสงค์จะฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคนั้น ให้ฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต
ศาลได้เพียงแห่งเดียวนั้น จึงเป็นการกำหนดเขตอำนาจศาลที่มีคำนึงถึงการคุ้มครองผู้บริโภค
เพิ่มเติมขึ้นใหม่ จากเดิมที่ผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิเลือกฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจต่างๆ ตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามแต่จะสะดวกได้

5) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการคุ้มครองคนไทยและผู้ประกอบธุรกิจในประเทศไทย
กล่าวคือ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ในกรณีที่คนไทย
จะต้องถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้น การพิจารณาเพียงว่าจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยย่อมถูก
ฟ้องในประเทศไทยได้ โดยมีได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์อื่นเกี่ยวข้องกับข้อพิพาทที่จะมีการฟ้องร้อง
ต่อกันนั้น ย่อมอาจทำให้คนไทยหรือผู้ประกอบธุรกิจในประเทศไทยเสียเปรียบเสียประโยชน์ได้
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาใช้กับนิติสัมพันธ์ที่มีลักษณะระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในไซเบอร์สเปซ
เช่น ความยากลำบากในการแสวงหาพยานหลักฐาน ฯ

ส่วนในกรณีที่คนไทยจะเป็นโจทก์ฟ้องคนต่างชาติซึ่งมิได้อยู่ในประเทศไทยเป็น
จำเลยนั้น การวางกฎเกณฑ์เรื่องเขตอำนาจศาลโดยใช้หลักสัญชาติของโจทก์ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับ
ในทางระหว่างประเทศ ย่อมทำให้ประสบปัญหาการไม่อาจบังคับตามคำพิพากษานั้น
ในต่างประเทศได้ แม้ศาลจะมีคำพิพากษาให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีก็ตาม

นอกจากนั้นก็ไม่ปรากฏว่ามีการยอมรับหลักการว่าด้วยความมีเขตอำนาจศาลเหนือ
จำเลย ที่มาปรากฏต่อหน้าศาลคือแสดงการยอมรับซึ่งเขตอำนาจศาล โดยมีได้โต้แย้งความมี
เขตอำนาจของศาลในกฎหมายไทย ทั้งที่เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความมีเขตอำนาจของ
ศาลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับหนึ่ง

6) ปัญหาข้อตกลงเลือกศาล³⁷ ซึ่งจะเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อลดปัญหาการขัดกันของเขตอำนาจได้เป็นอย่างดีนั้น ในเรื่องนี้นักกฎหมายไทยมีความเห็นแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าข้อตกลงเลือกศาลเป็นการที่เอกชนมาตกลงกันกำหนดเขตอำนาจศาล ซึ่งหากแตกต่างไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ย่อมถือได้ว่าข้อตกลงนั้นเป็นข้อตกลงที่ขัดต่อกฎหมาย อันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของประชาชน จึงตกเป็นโมฆะ³⁸ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ข้อตกลงเช่นนี้ มีผลใช้บังคับได้ด้วยเป็นเรื่องระหว่างคู่สัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญญาทางการค้าพาณิชย์ที่ควรปล่อยให้ไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาของคู่สัญญา จึงมิใช่เรื่องที่จะขัดต่อความสัมพันธ์ในสังคมอันจะเป็นโมฆะแต่อย่างใด³⁹

³⁷ เดิม ก่อนการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปี พ.ศ. 2534 ได้ปรากฏมีบทบัญญัติใน มาตรา 7(4) กำหนดให้คู่สัญญาสามารถทำข้อตกลงเลือกศาลได้ ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดบางประการ ดังนี้

“มาตรา 7 บทบัญญัติในสัมาตราก่อนนั้นต้องอยู่ภายในข้อบังคับต่อไปนี้ ...

(4) ถ้าได้มีการตกลงกันไว้เป็นหนังสือว่าคู่สัญญาได้ยินยอมกันว่าบรรดาข้อพิพาทที่ได้เกิดขึ้นแล้วก็ดี หรือข้อพิพาทที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อสัญญาก็ดี ให้เสนอต่อศาลชั้นต้นศาลใดศาลหนึ่งตามที่ได้ระบุไว้ ซึ่งไม่มีหรืออาจไม่มีเขตศาลเหนือคดีนั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยศาลที่จะรับคำฟ้องข้อตกลงเช่นว่านี้ ให้เป็นอันผูกพันกันได้ แต่ศาลที่ได้ตกลงกันไว้นั้นจะต้องเป็นศาลที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น หรือมูลคดีของเรื่องนั้น หรือมูลคดีของเรื่องนั้นได้เกิดขึ้น หรือทรัพย์สินที่พิพาทกันนั้นตั้งอยู่ภายในเขตศาลแห่งนั้น ๗”

ซึ่งปัจจุบัน บทบัญญัติในมาตราถูกยกเลิกแล้ว ข้อตกลงเช่นนี้จึงไม่อาจมีผลบังคับได้ตามกฎหมายอีก, โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1887/2541.

³⁸ ดาวพฤษ, “ข้อตกลงเกี่ยวกับอำนาจศาลกับการอ้างอิงหลักกฎหมายทั่วไปที่ไม่ถูกต้อง,” *ตุลพาน*, ปีที่ 45, เล่ม 1 (มกราคม-มิถุนายน 2541), น. 155-174.

³⁹ สติธย เล็งไธสง, “อำนาจศาลตามข้อตกลง,” *วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช*, ปีที่ 4, ฉบับที่ 1 (มิถุนายน 2535), น. 161-162 และ คณิต ภาไชย และ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, “อันเนื่องมาจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 951/2539 และ 5809/2539: ข้อคิดเกี่ยวกับข้อตกลงเลือกศาลต่างประเทศเพื่อเป็นข้อยกเว้นเขตอำนาจศาลไทย,” *ตุลพาน*, ปีที่ 44, เล่ม 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2540), น. 129-151.

7) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นศาลภายในของประเทศไทยศาลหนึ่ง โดยจะเข้ามามีส่วนอย่างสำคัญในการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ได้บัญญัติอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ไว้ประการหนึ่งดังปรากฏใน มาตรา 7(5)⁴⁰ คือ คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ซึ่งตามแนวคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกานั้น จะถือว่าสัญญาซื้อขายหนึ่งๆ มีลักษณะระหว่างประเทศ ก็ต่อเมื่อ สัญญานั้นจะต้องมีการปฏิบัติการส่งสินค้าจากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งที่อยู่ในประเทศหนึ่งไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในอีกประเทศหนึ่งเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงมีข้อที่น่าพิจารณาอันเป็นปัญหาต่อไปได้ว่า กรณีที่มีการซื้อขายระหว่างประเทศผ่านทางอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นนั้นจะถือว่าอยู่ในเขตอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ หรือไม่ และในกรณีที่เป็นการซื้อขายสินค้าอิเล็กทรอนิกส์โดยการดาวน์โหลดจะถือว่าได้มีการส่งสินค้าข้ามประเทศแล้วหรือไม่อย่างไร

2.2 ตัวอย่างกรณีศึกษาเขตอำนาจศาลไทย

สำหรับในส่วนต่อไปนี้จะได้ทำการพิจารณาประเด็นปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลของศาลไทย โดยการสมมติตัวอย่างเพื่อเป็นกรณีศึกษาความมีเขตอำนาจศาลของศาลไทยเหนือเรื่องหรือนิติสัมพันธ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ในไซเบอร์สเปซอันจะมีลักษณะเป็นเรื่องหรือนิติสัมพันธ์ที่ข้ามประเทศมีลักษณะระหว่างประเทศหรือองค์ประกอบต่างประเทศอยู่ได้ในตัวเป็นเรื่องปกติธรรมดา ทั้งนี้โดยอาศัยการพิจารณาตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย และรวมทั้ง

⁴⁰ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

“มาตรา 7 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้ ...

(5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง...”

แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับเขตอำนาจศาลสำหรับคดีแพ่งและพาณิชย์ใน
ไซเบอร์สเปซ ต่อไป

เบื้องต้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติว่าด้วยเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่งแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยได้บัญญัติเรื่องเขต
อำนาจศาลโดยอาศัยการพิจารณากำหนดขึ้นตามหลักของข้อเท็จจริงอันเป็นจุดเกาะเกี่ยว
(Connecting factors) ระหว่างคดีหรือคำฟ้องที่จะมีการนำขึ้นเสนอต่อศาล กับประเทศไทยกล่าว
โดยเฉพาะคือศาลไทย ซึ่งกำหนดขึ้นตามแนวคิดแบบดั้งเดิมทั้งโดยอาศัยหลักเขตอำนาจศาลเหนือ
ดินแดนและเหนือบุคคล ดังนี้

(1) ภูมิลำเนาจำเลย (มาตรา 4(1) และมาตรา 3(2))

(2) มูลคดี (มาตรา 4(1) และมาตรา 3(1))

(3) ภูมิลำเนาโจทก์ (มาตรา 4 ตรี)

(4) สัญชาติโจทก์ (มาตรา 4 ตรี)

(5) ททรัพย์ตั้งอยู่ ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ (มาตรา 4 ทวิ) หรือทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับ
คดี (มาตรา 4 ตรีวรรคสอง)

เช่นนี้ ในกรณีที่จะต้องมีการเสนอคดีต่อศาลไทย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นปัญหาข้อ
พิพาทหรือข้อโต้แย้งโต้เถียง ที่มีลักษณะระหว่างประเทศหรือมีองค์ประกอบต่างประเทศ และหรือ
ที่เกี่ยวกับหรือสืบเนื่องมาจากนิติสัมพันธ์หรือการกระทำในโลกไซเบอร์สเปซ หรือไม่ก็ตาม ถ้า
ปรากฏจากข้อเท็จจริงในทางกายภาพว่า จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ศาลของประเทศ
ไทยศาลใดศาลหนึ่งที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล ย่อมเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือจำเลยซึ่ง
ชอบที่จะรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ และขณะเดียวกันโจทก์ก็ชอบที่จะเลือกเสนอคำฟ้องของ
ตนเพื่อฟ้องจำเลยต่อศาลภูมิลำเนาของจำเลยนั้นได้ โดยอาจไม่จำเป็นต้องพิจารณาประเด็นปัญหาอัน
ยุ่งยากในเรื่องของมูลคดีกับข้อเท็จจริงแห่งโลกไซเบอร์สเปซ รวมทั้งกรณีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์
หรือสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งสามารถฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งของประเทศไทยที่
อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลได้ และกรณีที่จำเลยมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยและม
ูลคดีมิได้เกิดในประเทศไทยแต่จำเลยมีทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับคดีได้อยู่ในประเทศไทยซึ่งสามารถ
ฟ้องคดีต่อศาลใดศาลหนึ่งที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตศาลได้ ก็จะไม่ประสบข้อยุ่งยากจากไซเบอร์
สเปซในการฟ้องคดีเช่นกัน

นอกจากนั้น สำหรับกรณีที่มีจำเลยจะมีได้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยและมูลคดีมิได้เกิดในประเทศไทยก็ตาม แต่ถ้าโจทก์เป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือโจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย โจทก์ก็สามารถฟ้องคดีต่อศาลใดศาลหนึ่งที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลแพ่งของประเทศไทยได้

ดังนั้น ตัวอย่างกรณีศึกษาดังที่จะกล่าวต่อไปนี้จะมุ่งพิจารณาประเด็นปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลไทยเหนือคดีแพ่งและพาณิชย์กับไซเบอร์สเปซ ด้วยการสมมติกรณีการฟ้องคดีแพ่งและพาณิชย์ระหว่างโจทก์กับจำเลย เน้นเฉพาะกรณีที่จำเลยมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยและโจทก์มิได้มีสัญชาติไทยและมีได้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ดังนี้

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 1: สัญญาที่ตกลงทำขึ้นในไซเบอร์สเปซแต่ปฏิบัติการชำระหนี้นอกไซเบอร์สเปซ (Contract concluded via cyberspace / Physical performance)

โจทก์ และ จำเลย ตกลงทำสัญญาซื้อขายสินค้าผ่านทาง การเจรจาและการตกลงจัดทำสัญญาขึ้นด้วยวิธีการตามระบบอินเทอร์เน็ตหรือในเว็บไซต์ในไซเบอร์สเปซ โดยตกลงให้มีการขนส่งสินค้าเพื่อนำมาส่งมอบแก่กันในประเทศไทย

เช่นนี้แม้โจทก์และจำเลยต่างมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยและมิได้มีสัญชาติไทยก็ตาม ในกรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายฉบับนี้ โจทก์ก็ยังคงสามารถฟ้องคดีต่อศาลใดศาลหนึ่งของประเทศไทยที่กำหนดตกลงกันให้มีการส่งมอบสินค้าตามสัญญาซื้อขายนั้นในเขตศาลนั้น ในฐานะที่ศาลไทยมีจุดเกาะเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายที่กระทำขึ้นในไซเบอร์สเปซและมีลักษณะข้ามประเทศฉบับนี้ โดยเป็นศาลของประเทศที่มีการกำหนดตกลงให้มีการปฏิบัติการชำระหนี้ในทางกายภาพตามสัญญา โดยอาศัยหลักมูลคดี (มาตรา 4) ได้นั่นเอง

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 2: สัญญาที่ตกลงทำขึ้นในไซเบอร์สเปซและปฏิบัติการชำระหนี้ในไซเบอร์สเปซ (Contract concluded via cyberspace / Performance over cyberspace)

โจทก์ และ จำเลย ตกลงทำสัญญาซื้อขายสินค้าผ่านทาง การเจรจาและการตกลงจัดทำสัญญาขึ้นด้วยระบบอินเทอร์เน็ตหรือในเว็บไซต์ในไซเบอร์สเปซ ซึ่งสินค้าตามสัญญาซื้อขายนี้จำเป็นต้องกระทำการส่งมอบข้อมูลด้วยวิธีการตามระบบอินเทอร์เน็ตในไซเบอร์สเปซ (หรือแม้จะจัดว่าเป็น สัญญาบริการ ก็ตาม)

เช่นนี้ประเด็นปัญหาที่จะต้องเผชิญในอันที่จะฟ้องคดีต่อศาลไทยก็คือ การพิจารณาตามหลักมูลคดี (มาตรา 4) ว่าจะอาศัยข้อเท็จจริงใดในการนำมาพิจารณาว่ามูลคดีตามสัญญาซื้อ

ชายฉบับนี้เกิดขึ้นในประเทศไทย อันจะทำให้ศาลใดศาลหนึ่งของประเทศไทยที่มูลคดีได้เกิดขึ้น เป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือกรณีนี้ได้ กล่าวคือ

(1) ถิ่นที่เกิดสัญญาตามหลักมูลคดี โดยที่กรณีตามหลักการเกิดสัญญาทั่วไปตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สัญญาย่อมเกิดขึ้น ณ ที่ที่ได้มีการตกลงกัน หรือ ณ ที่ที่การ แสดงเจตนาทำคำสนองอันต้องตรงกันกับคำเสนอได้ส่งไปถึงผู้เสนอ⁴¹ ซึ่งย่อมนำมาพิจารณา เพื่อใช้กับสัญญาซื้อขายที่ตกลงทำขึ้นด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในไซเบอร์สเปซเช่นกัน แต่ ปัญหาที่จะต้องพิจารณาก็คือ สัญญานั้นเกิดขึ้น ณ ที่แห่งใด ซึ่งก็จะเป็นประเด็นปัญหาที่ยากต่อ การพิจารณาในทางกฎหมาย และยากต่อการค้นหาและพิสูจน์ในทางข้อเท็จจริงเป็นอย่างยิ่งว่า สถานที่ใดเป็นสถานที่ซึ่งสัญญาหนึ่งๆ นั้นได้เกิดขึ้น และสถานที่นั้นเป็นถิ่นที่ตั้งอยู่ที่ใด ประเทศใด อยู่ในประเทศไทยหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถอาศัยเป็นจุดเกาะเกี่ยวตามหลักมูลคดี ให้ศาลไทยมีเขตอำนาจศาลเหนือข้อพิพาทอันเนื่องมาจากสัญญานี้ได้

(2) ถิ่นที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาตามหลักมูลคดี ซึ่งจะมีความสะดวก และง่ายต่อการพิจารณามากกว่าการพิจารณาที่ถิ่นที่เกิดสัญญา กล่าวคือ ในกรณีที่ปรากฏ ข้อเท็จจริงว่ามีการตกลงกันให้มีการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาในประเทศไทย หรือมีการ ปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาเกิดขึ้นในประเทศไทย ศาลของประเทศไทยศาลใดศาลหนึ่งที่มีการ ปฏิบัติการชำระหนี้เกิดขึ้นในเขตศาลย่อมเป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ ปัญหาที่ จะเกิดขึ้นจึงมีเพียงประเด็นปัญหาในทางข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่หรือถิ่นที่ตั้งได้เกิดการ ปฏิบัติการชำระหนี้เท่านั้น

⁴¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา 168 การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้าให้ถือว่ามีผล นับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาได้ทราบการแสดงเจตนา นั้น ความข้อนี้ให้ใช้ตลอดถึงการที่บุคคลหนึ่ง แสดงเจตนาไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งโดยทางโทรศัพท์ หรือโดยเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่น หรือโดยวิธี อื่นซึ่งสามารถติดต่อถึงกันได้ทำนองเดียวกัน,

มาตรา 169 การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้าให้ถือว่า มีผลนับแต่เวลาที่การแสดงเจตนา นั้นไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา...,

มาตรา 361 อันสัญญาระหว่างบุคคลซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทางนั้น ย่อมเกิดเป็น สัญญาขึ้นแต่เวลาเมื่อคำบอกกล่าวสนองไปถึงผู้เสนอ...”.

ดังนั้นในกรณีที่ไม่ปรากฏว่า ถิ่นที่เกิดสัญญา และหรือ ถิ่นที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ ตามสัญญา เกาะเกี่ยวกับประเทศไทยดังที่กล่าวมานี้ ศาลไทยย่อมมิใช่ศาลที่มีเขตอำนาจที่จะรับ พิจารณาพิพากษากรณื่อดังกล่าวได้

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 3: ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ (Digitized products)

สำหรับการพิจารณาเรื่องเขตอำนาจศาลไทยกับไซเบอร์สเปซในประเด็นปัญหาทาง กฎหมายเรื่องอื่น อาทิเช่น ละเมิด อันเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น โปรแกรม คอมพิวเตอร์ (Software) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) หรือ ดนตรีเพลง ภาพยนตร์ สิ่งบันเทิงใน รูปอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ (e-entertainment) เป็นต้น ในกรณีที่มีปรากฏเป็นวัตถุในทางกายภาพด้วย นั้น สามารถปรับใช้ได้ทำนองเดียวกันกับตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 1 ส่วนในกรณีที่ไม่ปรากฏเป็น วัตถุในทางกายภาพ มีเพียงในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในไซเบอร์สเปซอย่างเป็นทรัพย์สินที่ไม่มี รูปร่าง (Intangible property) เท่านั้น สามารถปรับใช้ได้ทำนองเดียวกันกับตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 2

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 4: ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเว็บไซต์ (Issues relating website)

ตัวอย่างเช่น จำเลยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในต่างประเทศ ได้จัดทำเว็บไซต์ขึ้นโดยมี สถานที่ประกอบการและระบบฐานข้อมูลตั้งอยู่ในต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ดีเว็บไซต์ของจำเลยนั้น ก็สามารถเข้าถึงจากในประเทศไทยได้เช่นกัน ดังนั้นแล้วบุคคลใดก็ตามที่กล่าวอ้างว่าตนมีปัญหาคือ โต้แย้งโต้เถียงในทางกฎหมายกับจำเลย เช่น กล่าวอ้างว่าเว็บไซต์ของจำเลยเป็นการโฆษณาหรือ ให้ข้อมูลที่ผิดพลาด ไม่เป็นความจริงหรือหลอกลวง หรือเป็นการละเมิดสิทธิตามกฎหมายประการ ใดประการหนึ่งฯ บุคคลนั้นจะสามารถเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีต่อศาลในประเทศไทยได้หรือไม่ โดยอาศัยฐานที่มาเรื่องเขตอำนาจศาลของศาลไทยตามกฎหมายใด

ตามกฎหมายไทยแล้ว สำหรับประเด็นปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลไทยในกรณีเช่นนี้ ก็ จะนำมาสู่การที่จะต้องพิจารณาตามหลักมูลคดีเช่นกัน ซึ่งในกรณีเช่นนี้ยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ หรือการวางแนวทางใดๆ ในอันที่จะนำมาปรับใช้เพื่อการพิจารณาว่า การกระทำของจำเลยหรือ เว็บไซต์ของจำเลยในลักษณะข้อเท็จจริงเช่นใดจะเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลไทยมีหรือควรจะมีเขต อำนาจศาลเหนือบุคคลหรือเหนือการกระทำของบุคคลที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นจำเลยต่อ ศาลได้ เช่น จะอาศัยการจำแนกพิจารณาเว็บไซต์ของจำเลยตามลักษณะความมากน้อยในการ ได้ตอบระหว่างกันได้ของจำเลยซึ่งเป็นผู้ให้บริการกับผู้ใช้บริการ (Sliding scale) อย่างประเทศ สหรัฐอเมริกาหรือไม่

อนึ่ง สำหรับตัวอย่างกรณีศึกษาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะต้องปรากฏว่า เรื่องหรือนิติสัมพันธ์ หรือนิติกรรมหรือสัญญาเหล่านั้น เป็นประเด็นปัญหาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกัน (Business contract) หรือระหว่างบุคคลที่เป็นผู้บริโภคด้วยกัน (Personal contract) กล่าวโดยเฉพาะคือ มิใช่สัญญาผู้บริโภค (Consumer contract) หรือเรื่องเกี่ยวเนื่องระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภค อันจะอยู่ในขอบข่ายเป็นคดีผู้บริโภค ซึ่งจักต้องพิจารณาใช้บังคับตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17 ในเรื่องเขตอำนาจศาลสำหรับการเริ่มต้นฟ้องคดี กล่าวคือ เฉพาะคดีผู้บริโภคในกรณีเมื่อผู้ประกอบการธุรกิจจะเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลย ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องฟ้องคดีต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

